

Sygn. akt II Ca 480/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Ryszard Małecki

Sędziowie: SSO Alina Szymanowska

SSR del. Katarzyna Sokólska (spr.)

Protokolant: p.o. stażysty Marcin Karabasz

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Marszałka Województwa (...) w S., Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa (...) w W.

przeciwko (...) spółce akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu

z dnia 19 grudnia 2018 r.

sygn. akt I C 645/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1800 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Alina Szymanowska Ryszard Małecki Katarzyna Sokólska

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 12 kwietnia 2013 r. powód Skarb Państwa - Marszałek Województwa (...) w S. domagał się zasądzenia od pozwanego - (...) S.A. w W. kwoty 15.993,28 zł za bezumowne korzystanie z gruntu pokrytego wodami za rok 2012 wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym opłaty skarbowej w kwocie 34 zł oraz wynagrodzenia radcy prawnego według norm przepisanych.

W piśmie z dnia 10 lutego 2014 r. powód rozszerzył powództwo w zakresie odsetek, wnosząc o zasądzenie dochodzonej w pozwie kwoty wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 9 lutego 2013 r. do dnia zapłaty. Odpis tego pisma doręczono pełnomocnikowi powoda na rozprawie w dniu 26 marca 2014 r. (k. 149).

Na rozprawie w dniu 26 marca 2014 r. pełnomocnik pozwanego oświadczył, że jedyną sporną okolicznością jest powierzchnia zajmowanego terenu (k. 149).

W piśmie procesowym z dnia 29 czerwca 2016 r. powód rozszerzył żądanie pozwu wnosząc o zasądzenie od pozwanej łącznej kwoty 19.162,68 zł wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 15.993,28 zł od dnia wniesienia pozwu,
- od kwoty 3.169,40 zł od dnia wniesienia pisma w przedmiocie rozszerzenia powództwa;

Odpis tego pisma doręczono pełnomocnikowi pozwanego w dniu 20 września 2016 r. (k. 312).

W piśmie z dnia 25 października 2016 r. powód ponownie rozszerzył żądanie pozwu, wnosząc o zasądzenie od pozwanego łącznej kwoty 57.488,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 15.993,28 zł od dnia wniesienia pozwu,
- od kwoty 3.169,40 zł od dnia wniesienia pisma w przedmiocie rozszerzenia pozwu,
- od kwoty 15.993,28 zł od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 15.993,28 zł od dnia 1 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 6.338,80 zł od dnia wniesienia ostatniego pisma w przedmiocie rozszerzenia powództwa.

W uzasadnieniu pisma powód wskazał, że pozwany nie zapłacił również należności za lata 2014 i 2015. Odpis tego pisma doręczono pełnomocnikowi pozwanego 25 listopada 2016 r. (k. 325).

W piśmie z dnia 5 kwietnia 2018 r. pełnomocnik powoda powołując się na treść art. 528 ust. 1 i n. ustawy Prawo wodne, wniósł o zawiadomienie o niniejszym postępowaniu Państwowego Gospodarstwa (...)z siedzibą w W. jako właściwego statio fisci (k. 438). Podmiot ten został zawiadomiony o postępowaniu i wziął w nim udział (k. 447-453).

Stanowiska stron nie uległy zmianie do zamknięcia rozprawy.

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2018 r. sygn. akt I C 645/17 Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu:

1. zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa (...)kwotę 47.614,14 zł wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 15.871,38 zł od dnia 9 lutego 2013 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 15.871,38 zł od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 15.871,38 zł od dnia 19 maja 2014 r. do dnia zapłaty;

2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

3. kosztami procesu obciążył pozwanego w 83%, a powoda Skarb Państwa – Państwowe Gospodarstwo (...)w 17%, pozostawiając szczegółowe rozliczenie kosztów referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu pojedynczej stawki wynagrodzenia pełnomocników.

Jako podstawę swego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Skarb Państwa jest właścicielem nieruchomości:

- w obrębie W. , działka nr (...) o powierzchni 3.36 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka I., oraz działka nr (...) o powierzchni 3.36 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka S.,
- w obrębie R., działka nr (...) o powierzchni 2.10 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...),
- w obrębie K., działka nr (...) o powierzchni 2.55 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka I.,
- w obrębie S., działka nr (...) o powierzchni 0,4243 ha, dla której nie została założona księga wieczysta, przez którą płynie rzeka R.
- w obrębie L., działka nr (...) o powierzchni 0,20 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), przez którą płynie rzeka M.
- w obrębie M. działka nr (...) o powierzchni 0,42 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie się rzeka M.,
- w obrębie M., działka nr (...) o powierzchni 0,8964 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), na której znajduje się rzeka M.
- w obrębie Ś. , działka nr (...) o powierzchni 9.08 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka K.,
- w obrębie K., działka nr (...) o powierzchni 0,1407 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka I.,
- w obrębie R. , działka nr (...) o powierzchni 6,94 ha dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...), przez którą płynie rzeka I.,
- w obrębie C., działka nr (...) o powierzchni 0,45000 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...),
- w obrębie N., działka nr (...) o powierzchni 0,4000 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka Z.,
- w obrębie P., działka nr (...) o powierzchni 0,7200 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą przepływa rzeka S.,
- w obrębie R. , działka nr (...) o powierzchni 3,3885 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą przepływa rzeka I.,
- w obrębie L., działka nr (...) o powierzchni 1,52000 ha , dla której nie została założona księga wieczysta,
- w obrębie P. działka nr (...) o powierzchni 3,6399 ha , dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka I.,
- w obrębie R. działka nr (...) o powierzchni 0,7400 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą płynie rzeka I.,

- w obrębie S. działka nr (...) o powierzchni 6,3765 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), przez którą przepływa rzeka W..

(...)s.a (dalej (...) s.a.) posadowiło na wyżej wskazanych nieruchomościach powoda, za wyjątkiem działki numer (...) w obrębie M., gazociąg. W celu uregulowania prawa do korzystania z nieruchomości powoda(...)s.a. zawarło z powodem umowy użytkowania gruntów pod wodami płynącymi zajętych pod infrastrukturę przemysłową . (...) płaciła powodowi opłatę roczną za użytkowanie powyższych gruntów.

Następnie (...) s.a. przekazała infrastrukturę gazową przebiegająca przez ciekami wodnymi będąca własnością powoda jako dywidendę na rzecz Skarbu Państwa. Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem pozwanej i aportem wniósł ww. infrastrukturę do pozwanej spółki - (...)s.a. Od tej pory pozwana korzysta z nieruchomości powoda pod ww. ciekami wodnymi, użytkując posadowione tam gazociągi.

Korzystanie przez pozwaną z nieruchomości pod ciekami wodnymi ogranicza powoda w korzystaniu z tych nieruchomości. W przypadku prowadzenia prac, np. regulacyjnych, związanych z przebudową infrastruktury powoda itp. w okolicy gazociągu, konieczne jest ich uzgodnienie z pozwaną, a prace mogą wiązać się z dodatkowymi kosztami związanymi z działaniami pracowników pozwanej. W odniesieniu do rzeki S. konieczne będzie wykonanie umocnienia gazociągu, z uwagi na jego podniesienie się.

Pozwana musi dokonywać przeglądu sieci, co może następować przy wykorzystaniu bezzałogowego systemu latającego lub może być wykonywane przez pracownika pozwanej. Gazociąg powinien być konserwowany i remontowany w razie awarii.

W razie awarii dokonuje się wyciągnięcia uszkodzonego fragmentu rury albo przewiertu. Konieczne jest wówczas wejście na teren przyległy.

Pozwana opracowała procedurę (...) "Warunki techniczne eksploatacji sieci przesyłowej", zgodnie z którą szerokość pasa eksploatacyjnego dla gazociągu o średnicy DN 150 wynosi 4 m (po 2 m na stronę od osi gazociągu), a dla gazociągu o średnicy powyżej DN 150 - 6 metrów (po 3 m na stronę od osi gazociągu).

W piśmie z dnia 11 kwietnia 2011 r. (...) zwróciła się do pozwanej zapytaniem, czy pozwana jest zainteresowana zawarciem umowy cesji praw z umów użytkowania zawartych z powódką, dotyczących gruntów, przez które biegnie gazociąg. W odpowiedzi pozwana oświadczyła, że nie jest zainteresowana podpisaniem odpłatnych umów cesji na użytkowanie gruntów pokrytych wodami.

W związku z wyzbyciem się prawa własności infrastruktury gazowej (...) s.a. wypowiedziała łączące ją z powodem umowy użytkowania gruntów pod wodami zajętych przez gazociągi. Pismo zostało doręczone powódce w dniu 31 sierpnia 2011 r.

Powód w piśmie z dnia 16 listopada 2011 r. poinformował pozwaną, że w związku z wypowiedzeniem umów użytkowania przez (...) s.a., konieczne jest zawarcie umów użytkowania oraz że w celu zawarcia umów konieczne jest złożenie wniosków oraz dokumentacji. W związku z brakiem odpowiedzi na ww. pismo, w piśmie z dnia 8 grudnia 2011 r. powód wezwał pozwaną do ustosunkowania się do treści poprzedniego pisma, pod rygorem skutków wynikających z bezumownego korzystania z gruntów.

W piśmie z dnia 28 grudnia 2011 r. pozwana wyraziła zgodę na zawarcie umów użyczenia, a nie użytkowania. W piśmie z dnia 23 stycznia 2012 r. podtrzymała stanowisko, że uregulowanie korzystania z gruntów może nastąpić w formie umowy użyczenia.

Pomimo dalszej korespondencji pozwana nie przystąpiła do podpisania umów użytkowania, nie uregulowała też należności za korzystanie z nieruchomości.

Powód wezwał prezesa zarządu pozwanej do stawienia się w siedzibie (...) Oddziału (...) w K., w celu protokolarnego stwierdzenia zajmowania przez pozwaną gruntów pod wodami płynącymi, pod którymi przebiega rurociąg gazowy. Reprezentanci pozwanej nie stawili się w celu protokolarnego ustalenia stanu faktycznego związanego z zajmowanymi gruntami.

W piśmie z dnia 8 października 2012 r. pozwana zaproponowała zawarcie umowy użyczenia, wskazując, iż jest to zgodne z art. 20 ust. 6a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne, a nadto przesłała powodowi projekt umowy użyczenia. Następnie pozwana zwróciła się o przesłanie map inwentaryzacyjnych dotyczących niektórych cieków.

W piśmie z dnia 21 stycznia 2013 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 15.993,28 zł za bezumowne korzystanie z gruntu pokrytego wodami o łącznej powierzchni 1313 m². W piśmie wskazał sposób obliczenia należności jako iloczynu powierzchni zajętych gruntów i stawki za 1 m² użytkowanego gruntu, zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 6 lit. a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami - 12,19 zł. W piśmie wyznaczono termin 14 dni na zapłatę. Wezwanie doręczono pozwanej 25 stycznia 2013 r.

W odpowiedzi, pozwany w piśmie z dnia 1 lutego 2013 r. wniósł o odstąpienie od naliczania opłat za bezumowne korzystanie z gruntu pokrytego wodami i zawarcie umowy użyczenia.

W piśmie z dnia 11 marca 2014 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 15.993,28 zł za bezumowne korzystanie z gruntów powoda pokrytych wodami w lokalizacjach wskazanych w piśmie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Pismo doręczono w dniu 17 marca 2014 r.

W piśmie z dnia 26 kwietnia 2016 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 15.993,28 zł za bezumowne korzystanie w 2014 r. z gruntu pokrytego wodami w lokalizacjach wskazanych w piśmie oraz kwoty 15.993,28 zł - za bezumowne korzystanie z gruntu w 2015 r. Pismo doręczono 4 maja 2016 r. W piśmie wyznaczono termin 14 dni na uiszczenie należności.

Obszar nieruchomości powoda faktycznie zajmowany przez urządzenia infrastruktury gazowej należącej do pozwanej wynosi 0,0077ha. Obszar, z którego faktycznie pozwana korzysta, obejmuje teren pod infrastrukturą oraz pas eksploatacyjny wyznaczony przez pozwaną, który dla gazociągu o średnicy DN 150 ma szerokość 4 m, a dla gazociągu o średnicy powyżej DN 150 - 6 m. W związku z tym obszar obejmujący teren pod gazociągiem oraz pas eksploatacyjny wynosi 0,1302 ha. Teren zajęty z uwzględnieniem strefy kontrolowanej (rozumianej jako obszar po obu stronach osi gazociągu, którego linia środkowa pokrywa się z osią gazociągu, w którym przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się transportem gazu ziemnego podejmuje czynności w celu zapobieżenia działalności mogącej mieć negatywny wpływ na trwałość i prawidłowego użytkowanie gazociągu) obejmuje 1572 m².

Dokonując oceny dowodów, Sąd Rejonowy miał na uwadze, że każda ze stron w procesie cywilnym ma obowiązek wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzi skutki prawne (art. 232 k.p.c., art. 3 k.p.c.) oraz wypowiedzenia się co do twierdzeń strony przeciwnej dotyczących okoliczności faktycznych (art. 210 § 2 k.p.c.), a nadto kierował się obowiązującą w procesie cywilnym zasadą wyrażoną w art. 230 k.p.c., iż gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, Sąd – mając na uwadze wyniki całej rozprawy – może te fakty uznać za przyznane, przy czym zgodnie z art. 229 k.p.c. fakty przyznane nie wymagają dowodu

Sąd podkreślił, że część okoliczności nie była między stronami sporna i w świetle zgromadzonego materiału nie wymagała dowodu. W pozostałym zakresie Sąd oparł się na wyżej wymienionych dowodach.

W szczególności co do zasady Sąd dał wiarę przedłożonym przez strony odpisom i kopiom dokumentów. Strony nie kwestionowały bowiem ich autentyczności ani zgodności zawartych w nich treści ze stanem rzeczywistym. Sąd nie oparł się na nich jedynie w takim zakresie, w jakim nie były zgodne z opinią biegłego.

Za wiarygodne Sąd uznał zeznania przesłuchanych w sprawie świadków. Były one ze sobą zgodne, a w sprawie nie ustalono, by świadkowie mieli motyw, by zeznawać fałszywie na korzyść którejkolwiek ze stron, narażając się na odpowiedzialność karną.

Jako miarodajną Sąd ocenił również opinię biegłego. Przystępując do oceny tego dowodu, Sąd podkreślił, iż w postępowaniu cywilnym dowód w postaci opinii biegłego podlega ocenie na równi z innymi dowodami, a strony są uprawnione do podważania mocy dowodowej opinii biegłych za pomocą wszystkich dostępnych i przewidzianych przez prawo środków dowodowych. Jak wskazał już Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 2000 roku (sygn. akt: I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4, poz. 64), opinia biegłego podlega ocenie – przy zastosowaniu art. 233 § 1 k.p.c. – na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 roku, V CKN 1354/00). Kierując się tymi wskazaniem Sąd uznał, że opinia biegłego oraz opinia uzupełniająca zostały sporządzone w sposób jasny i spójny, przez osobę posiadającą odpowiednią wiedzę oraz doświadczenie do ich przygotowania. Biegły wyjaśnił na rozprawie założenia przyjęte w opinii, a następnie dokonał korekty w sposób wskazany w postanowieniu Sądu.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne w części.

Sąd wyjaśnił, że podstawą roszczeń powódki był art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c., art. 228 k.c. oraz art. 230 k.c. Zgodnie z art. 224 § 2 k.c. od chwili, w której samoistny posiadacz w dobrej wierze dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy, jest on obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. W myśl art. 225 k.c. obowiązki samoistnego posiadacza w złej wierze względem właściciela są takie same jak obowiązki samoistnego posiadacza w dobrej wierze od chwili, w której ten dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy.

W niniejszej sprawie nie było sporne, że właścicielem nieruchomości obejmujących grunty pod wodami, na których znajduje się infrastruktura gazowa, jest Skarb Państwa. Nie było też sporne, że w latach 2012 - 2014 r. infrastruktura gazowa należała do pozwanej, która z niej stale korzystała. Ponadto nie budziło wątpliwości, że korzystanie przez pozwaną z nieruchomości w ww. zakresie nie miało podstawy prawnej w umowie - strony nie były zgodne co do tego, jaką umową powinny uregulować korzystanie przez pozwaną z nieruchomości powoda. Pozwana nie przeczyła też temu, że za korzystanie z nieruchomości powoda w latach 2012 r. - 2014 r. nie zapłaciła powodowi żadnej kwoty.

W latach 2012 r. - 2014 r. obowiązywała ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne. Zgodnie z art. 20 ust. 1 tej ustawy grunty pokryte wodami, stanowiące własność Skarbu Państwa, niezbędne do prowadzenia przedsięwzięć związanych z: 1) energetyką wodną, 2) transportem wodnym, 3) wydobywaniem kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów lub wycinaniem roślin z wody, 4) wykonywaniem infrastruktury transportowej, 5) wykonywaniem infrastruktury przemysłowej, komunalnej lub rolnej, 6) działalnością służącą do uprawiania rekreacji, turystyki, sportów wodnych oraz amatorskiego połowu ryb, 7) działalnością usługową służącą do innych celów niż określone w pkt 6, 8) wykonywaniem infrastruktury telekomunikacyjnej - oddaje się w użytkowanie za opłatą roczną, z zastrzeżeniem ust. 3. W myśl ust. 3 zwolnione od opłaty rocznej były grunty pokryte wodami oddawane w użytkowanie: 1) jednostkom organizacyjnym zarządzającym wodami w imieniu Skarbu Państwa; 2) przeznaczone pod wykonanie urządzeń melioracji wodnych podstawowych; 3) dla potrzeb, o których mowa w ust. 1 pkt 6; 4) jednostkom samorządu terytorialnego dla potrzeb, o których mowa w ust. 1 pkt 4. Natomiast zgodnie z art. 20 ust. 6a grunty pokryte wodami, stanowiące własność Skarbu Państwa, niezbędne do prowadzenia przedsięwzięć innych niż określone w ust. 1, użycza się na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny. W ust. 8 zamieszczono delegację dla Rady Ministrów do wydania rozporządzenia, w którym zostanie określona wysokość opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami, uwzględniając rodzaj działalności, na potrzeby której następuje oddanie w użytkowanie.

Na tej podstawie zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami. Zgodnie jego przepisami, opłata roczna za

użytkowanie 1 m² gruntu "niezbędnego do prowadzenia działalności" związanej z "infrastrukturą przemysłową" przeznaczonego pod a) ujęcia wody, pompownie, urządzenia służące do odprowadzania wód lub ścieków, rurociągi, kable energetyczne oraz fundamenty innych urządzeń prowadzonych przez wody - wynosi 12,19 zł, b) budowle piętrzące i upustowe oraz pozostałe obiekty i urządzenia budowlane - wynosi 1,63 zł (§ 2 ust. 1 pkt 7). Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia przepis ust. 1 stosuje się do gruntu pokrytego wodą, znajdującego się nad obiektami, o których mowa w ust. 1, jeżeli odrębnymi przepisami są określone strefy ochronne nad tymi obiektami, które powodują ograniczenia w użytkowaniu gruntu pokrytego wodami, a są niezbędne do ich prawidłowego funkcjonowania. Ponadto stosownie do § 3 rozporządzenia wysokość opłaty rocznej za użytkowanie gruntów pokrytych wodami ustala się jako iloczyn stawki opłaty rocznej, o której mowa w § 2, i powierzchni użytkowanych gruntów wyrażonej w m², w zaokrągleniu do 1 m².

W ocenie Sądu I instancji wspomniane przepisy dotyczące odpłatnej umowy użytkowania znajdowały zastosowanie w niniejszej sprawie.

Po pierwsze, w art. 20 ust. 1 ustawy Prawo wodne mowa o gruntach niezbędnych m.in. do prowadzenia przedsięwzięć związanych z: 1) energetyką wodną, 5) wykonywaniem infrastruktury przemysłowej, komunalnej lub rolnej. Również w § 2 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia mowa jest o "infrastrukturze przemysłowej" przeznaczonej m.in. pod urządzenia służące do odprowadzania wód lub ścieków, kable energetyczne a także - "rurociągi". Jakkolwiek w ustawie i rozporządzeniu nie zdefiniowano pojęcia "infrastruktura przemysłowa", to jednak pojęcie to odniesiono wyraźnie m.in. do urządzeń służących do "przesyłu" - m.in. wody czy energii elektrycznej. W tym kontekście mowa też o rurociągach. Niewątpliwie gazociąg, jako urządzenie służące do przesyłu gazu, mieści się w pojęciu rurociągu, wskazanym w rozporządzeniu. Fakt, iż w innych ustawach ustawodawca posługuje się pojęciem "infrastruktury technicznej" nie wyklucza rurociągów służących do przesyłu gazu z "infrastruktury przemysłowej".

Po drugie, w odniesieniu do urządzeń służących do przesyłu gazu zostały wydane przepisy wprowadzające strefy ochronne (kontrolowane), w szczególności rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie. Zgodnie z § 10 ust 1 dla gazociągów należy wyznaczyć, na okres ich użytkowania, strefy kontrolowane. W strefach kontrolowanych należy kontrolować wszelkie działania, które mogłyby spowodować uszkodzenie gazociągu lub mieć inny negatywny wpływ na jego użytkowanie i funkcjonowanie (ust. 2). W strefach kontrolowanych nie należy wznosić obiektów budowlanych, urządzać stałych składów i magazynów oraz podejmować działań mogących spowodować uszkodzenia gazociągu podczas jego użytkowania (ust. 3). W strefach kontrolowanych nie mogą rosnąć drzewa w odległości mniejszej niż 2,0 m od gazociągów o średnicy do DN 300 włącznie i 3,0 m od gazociągów o średnicy większej niż DN 300, licząc od osi gazociągu do pni drzew. Wszelkie prace w strefach kontrolowanych mogą być prowadzone tylko po wcześniejszym uzgodnieniu sposobu ich wykonania z właściwym operatorem sieci gazowej (ust. 4). Szerokość stref kontrolowanych, o których mowa w ust. 1, powinna wynosić dla gazociągów o maksymalnym ciśnieniu roboczym (MOP): do 0,5 MPa włącznie - 1,0 m; powyżej 0,5 MPa do 1,6 MPa włącznie - 2,0 m; powyżej 1,6 MPa oraz o średnicy. Stosownie do § 110 dla gazociągów wybudowanych: przed dniem 12 grudnia 2001 r. lub dla których przed tym dniem wydano pozwolenie na budowę oraz wybudowanych

w okresie od dnia 12 grudnia 2001 r. do dnia wejścia w życie omawianego rozporządzenia lub dla których w tym okresie wydano pozwolenie na budowę stosuje się szerokość stref kontrolowanych określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

Wcześniej natomiast obowiązywało rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (co do stref kontrolowanych- zob. § 9).

W tej sytuacji, zdaniem Sądu Rejonowego, korzystanie przez pozwaną z nieruchomości powoda powinno być uregulowane w drodze umowy odpłatnego użytkowania, a nie - użyczenia.

W związku z tym za bezumowne korzystanie z nieruchomości należało się powodowi zasadniczo wynagrodzenie takie, jakie otrzymałby, gdyby pozwana zawarła z nim umowę, a zatem - wynikające z wyżej wskazanych przepisów. W

związku z tym sama stawka za korzystanie z gruntu nie była sporna. Sporny pozostawał obszar, jaki należało przyjąć do obliczenia wynagrodzenia.

Przepisy rozporządzenia nie odnoszą się w tym ostatnim zakresie wyraźnie do pojęcia strefy ochronnej, czy eksploatacyjnej. Wprawdzie w § 2 ust. 2 mowa o strefie ochronnej - ale jako dodatkowym warunkiem odnoszącym się do terenu, którego ma dotyczyć zawieranie umowy użytkowania. Można by z tego wywodzić, że skoro opłata ma odnosić się do terenu, co do którego konieczne jest istnienie strefy ochronnej, to opłata powinna być obliczana właśnie w odniesieniu do takiej strefy. Jednakże w § 2 ust. 1 mowa o tym, że opłata roczna za użytkowanie ma dotyczyć gruntu "niezbędnego do prowadzenia działalności". Nie jest to jasne w kontekście pojęć "strefa ochronna" i "strefa eksploatacyjna", jednakże bliższe znaczeniu "niezbędne do prowadzenia działalności" jest pojęcie strefy eksploatacyjnej, które odnosi się właśnie do terenu, z którego przedsiębiorca przesyłowy musi korzystać w związku z działalnością przesyłową. Trzeba przy tym zaznaczyć, że, po pierwsze, w demokratycznym państwie prawa (art. 2 Konstytucji RP) wszelkie obciążenia nakładane na podmioty trzecie względem Skarbu Państwa powinny być formułowane w sposób jasny (aby wysokość daniny nie była zaskoczeniem dla podmiotu obciążanego) i nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej. Po drugie, na gruncie przepisów dotyczących służebności przesyłu, przyjmuje się obecnie, że pas służebności powinien obejmować obszar niezbędny dla korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z nieruchomości, co w przypadku sieci gazowych jest równoznaczne z pasem eksploatacyjnym, a nie - pasem ochronnym. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 grudnia 2015 r. (III CZP 88/15) powierzchnia nieruchomości zajęta pod służebność powinna odpowiadać warunkom eksploatacji sieci przyjętym w przedsiębiorstwie będącym właścicielem urządzeń przesyłowych. Wyznaczona w ten sposób strefa ma zabezpieczać potrzeby eksploataowania urządzeń, zapewniając przedsiębiorcy możliwość prawidłowego korzystania z nich, ale także ich konserwacji, naprawy, modernizacji, usuwania awarii, wymiany elementów, zgodnie z art. 305¹ i 305² k.c. Te właśnie okoliczności winien zatem brać pod uwagę sąd ustanawiając służebność przesyłu. Nie są one tożsame z przesłankami decydującymi o wyznaczeniu strefy, w obrębie której trzeba liczyć się z istnieniem urządzenia w celu zapewnienia bezpiecznych warunków jego eksploataowania i funkcjonowania w jego otoczeniu. Biegły w niniejszej sprawie odwoływał się pośrednio do problematyki służebności przesyłu i wyznaczał pomocniczo obszar, który byłby przedmiotem służebności przesyłu.

Należało przy tym uwzględnić, że niniejsza sprawa dotyczyła wynagrodzenia za faktyczne - a nie: umowne - korzystanie z nieruchomości. Tym bardziej zatem do obliczenia wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości powoła należało przyjąć obszar, z jakiego pozwana faktycznie korzystała - a zatem: obszar zajęty przez rurociągi i strefę eksploatacyjną, wyznaczoną przez samą stronę pozwaną w jej wewnętrznej procedurze, opisanej powyżej.

Dlatego dla obliczenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości Sąd Rejonowy przyjął obszar 1302 m², co przy stawce 12,19 zł (wynikającej z rozporządzenia) dawało 15.871,38 zł rocznie. Wobec tego za 3 lata - 2012, 2013, 2014 - Sąd zasądził łącznie kwotę 47.614,14 zł, a w pozostałej części roszczenie co do należności głównej oddalił.

Żądanie dotyczące odsetek za opóźnienie miało podstawę w art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c. Dochodzone roszczenie miało charakter bezterminowy. Stawało się wymagalne po wezwaniu do zapłaty. W odniesieniu do kwoty 15.871,38 zł za 2012 r. powód rozszerzył powództwo w piśmie z dnia 10 lutego 2014 r. (a następnie powództwa w tym zakresie nie cofnął) i domagał się zasądzenia odsetek od dnia 9 lutego 2013 r. Nie budziło wątpliwości, że powód wezwał pozwanego do zapłaty ww. kwoty w piśmie z dnia 21 stycznia 2013 r., a pismo doręczono pozwanej 25 stycznia 2013 r. Zatem od 9 lutego 2013 r. pozwana pozostawała w zwłoce z zapłatą.

Co do należności za 2013 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty w piśmie z dnia 11 marca 2014 r., wyznaczając termin 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Pismo doręczono w dniu 17 marca 2014 r. Stąd żądanie odsetek od dnia 1 kwietnia 2014 r. było uzasadnione.

W odniesieniu do należności za 2014 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty w piśmie z dnia 26 kwietnia 2016 r., wyznaczając termin 14 dni. Pismo doręczono 4 maja 2016 r. Stąd też odsetki należało zasądzić od dnia 19 maja 2016 r.

W pozostałej części roszczenie odsetkowe oddalono.

O kosztach Sąd Rejonowy orzekł stosownie do art. 100 k.p.c., obciążając strony stosownie do wyniku procesu i zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. pozostawiając szczegółowe rozliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w części, co do rozstrzygnięcia zawartego w pkt 1 i 3. Pozwany wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku:

- w pkt 1 przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 2.815,89 zł wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 938,63 zł od dnia 9 lutego 2013 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 938,63 zł od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 938,63 zł od dnia 19 maja 2016 r. do dnia zapłaty

- w pkt 3 poprzez obciążenie kosztami procesu pozwanego i powoda po 50%;

lub:

2. o uchylenie w części wskazanego wyżej wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania apelacyjnego;

Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie pierwszej i drugiej instancji.

Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a. art. 233 § 1 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie należy przyjąć wariant nr 2 opinii biegłego, co miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy,

b. art. 100 zd. 1 k.p.c.

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: § 2 ust. 2 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami, poprzez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie.

W uzasadnieniu apelujący podkreślił, że bezsporny między stronami pozostaje fakt przebiegania pod wodami gazociągów należących obecnie od pozwanego. Pozwany nie kwestionował ustaleń Sądu I instancji dotyczących zaliczenia gazociągów do infrastruktury przemysłowej, a co za tym idzie objęcia ich obowiązkiem zawarcia umowy użytkowania. Skarżący zakwestionował wyłącznie obszar, za który miałby uiszczać opłaty. W jego ocenie, strefa kontrolowana o której mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny sieci gazowe i ich usytuowanie, nie jest obszarem niezbędnym do prowadzenia działalności przez pozwanego, ani obszarem niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania gazociągów.

Odnośnie rozstrzygnięcia o kosztach procesu, pozwany podniósł, że w 2016 r. wystąpił z propozycją zawarcia ugody i w przypadku jej przyjęcia przez powoda, strony nie zostałyby narażone na konieczność ponoszenia kosztów opinii biegłego i dalszych kosztów postępowania. W związku z tym, w ocenie skarżącego uzasadnione jest stosunkowe rozdzielenie kosztów po połowie.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od strony pozwanej kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego była bezzasadna.

Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę w granicach apelacji podkreśla, iż Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny zgromadzonego materiału dowodowego i na tej podstawie poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne. Do ustalonego stanu faktycznego zastosowano właściwe przepisy prawa materialnego, które zostały prawidłowo zinterpretowane. W tym stanie rzeczy, Sąd II instancji, na podstawie art. 382 k.p.c., przyjmuje za własne ustalenia faktyczne i poglądy prawne Sądu Rejonowego.

Brak było podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c.. Zgodnie z tym przepisem, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego uznania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Przepis ten wyraża zasadę swobodnej oceny dowodów. Przyjęta w ustawie swobodna ocena dowodów nie oznacza jednak dowolności w ocenie dowodów. W orzecznictwie podkreślono, że ramy swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków i wiąże ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (por. wyrok SN z 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98, Lex nr 41437). W orzecznictwie wskazuje się, że dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie można poprzestać na stwierdzeniu, że dokonane ustalenia faktyczne są wadliwe, odnosząc się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest wskazanie przyczyn, które dyskwalifikują postępowanie sądu w zakresie ustaleń. Skarżący powinien zwłaszcza wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez sąd przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im taką moc przyznając (por. postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, Lex nr 527553; wyrok SN z dnia 6 lipca 2005 r., III CK 3/05, Lex nr 180925).

Należy podkreślić, że Sąd Rejonowy dokonał swobodnej, a nie dowolnej oceny całego zebranego materiału dowodowego, uzasadniając należycie tę ocenę. Ustalony przez Sąd I instancji stan faktyczny nie zawierał błędów natury logicznej, w związku z czym nie było podstaw do jego kwestionowania. Skarżący nie wskazał, które dowody zostały w sposób nieprawidłowy ocenione, ani tym bardziej nie uzasadnił takich zarzutów, a w związku z tym należało uznać je za bezpodstawne.

Apelujący zarzucił, że niewłaściwa ocena materiału dowodowego polegała na uznaniu, że w przedmiotowej sprawie należy przyjąć wariant 2 opinii biegłego. W ocenie pozwanego powód nie wykazał, że strefy ochronne, kontrolowane czy pasy eksploatacyjne są niezbędne do prowadzenia działalności przez pozwanego, ani do prawidłowego funkcjonowania podziemnych gazociągów wysokiego ciśnienia.

Należy podkreślić, że opinia biegłego podlegała ocenie według zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c., jak każdy inny dowód. Jednocześnie opinia biegłego sporządzona przez osobę posiadającą wiadomości specjalne podlegała ocenie według szczególnych kryteriów. Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie poglądem, kryteria tej oceny stanowią: zgodność z materiałem procesowym przyjętych założeń faktycznych, podstawy metodologiczne, transparentność, kompletność, spójność wyводу i wreszcie zgodność wniosków opinii z zasadami logiki, wiedzy powszechnej i doświadczenia życiowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98). Pamiętać przy tym należy, że przedmiotem opinii biegłego nie jest przedstawienie faktów, lecz ich ocena na podstawie wiedzy fachowej (wiadomości specjalnych). Nie ulega ona zatem weryfikacji jak dowód na stwierdzenie faktów, na podstawie kryterium prawdy i fałszu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 września 2018 r. I ACA 133/18 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2019 r. II CSK 527/18).

Opinia główna i uzupełniająca biegłego sądowego geodety K. B. zostały sporządzone w sposób rzetelny i profesjonalny. Biegły w sposób precyzyjny wyjaśnił podstawy sporządzenia opinii. Wnioskowanie było logiczne i poparte rzeczową argumentacją. Opinie nie zawierały sprzeczności, ani niejasności, a konkluzje były konkretne i przekonujące. Jednocześnie biegły zobrazował na mapach przebiegi sieci gazowej i stref kontrolowanych. Wyjaśnienia biegłego złożone w formie pisemnej i ustnej również były logiczne i przekonujące. Wybór jednego z wariantów opinii należał do Sądu, który podjął decyzję w oparciu o analizę zebranego materiału dowodowego i przepisów prawa materialnego.

Pozwany przed Sądem Rejonowym i w postępowaniu apelacyjnym prezentował stanowisko, zgodnie z którym opłaty za korzystanie z gruntów powoda powinny zostać wyliczone wg wariantu 1 opinii uzupełniającej, tj. przy uwzględnieniu obszaru faktycznie zajętego przez infrastrukturę gazową pozwanego (77 m²). W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji prawidłowo uwzględnił wariant 2 opinii uzupełniającej, w którym biegły uwzględnił pas eksploatacyjny dla gazociągu o średnicy do DN 150 włącznie – po 4 m (po 2 m od osi), a dla gazociągu o średnicy powyżej DN 150 – 6 m (po 3 m od osi), wyliczając w ten sposób powierzchnię gruntów powoda zajmowanych przez gazociąg wraz z pasem eksploatacyjnym na 1.302 m². Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że ingerencja pozwanego w grunty powoda nie ograniczała się wyłącznie do gruntu zajętego przez gazociąg. Z zeznań świadka J. I., pracownika powoda, wynika, że poprzedni właściciel infrastruktury gazowej tj. (...) ustalił strefę oddziaływania gazociągu, narzucając szerokość tej strefy po 3 m od osi gazociągu, łącznie 6 m, a powód zaakceptował taką strefę i spółka płaciła za korzystanie z nieruchomości z uwzględnieniem tak określonej strefy (k. 193-194). Świadek D. D. również potwierdził fakt uiszczania przez (...) na rzecz powoda opłat za korzystanie z gruntów pod gazociągiem przy uwzględnieniu strefy oddziaływania gazociągu ustalonej na 3 m z każdej strony gazociągu (k. 195). Okoliczność wyznaczania stref kontrolnych w przypadku gazociągów o szerokości od 6 do 10 m potwierdzili także inni pracownicy powoda - świadkowie M. G. (k. 196) i B. S. (k. 197), który dodatkowo zeznał, że w zależności od ciśnienia gazu i średnicy gazociągu strefy kontrolne mogą wynosić nawet do 18 m. Z zeznań świadka B. S. wynika ponadto, że eksploatacja gazociągu pod wodami powoda ogranicza go w użytkowaniu jego terenów zajętych pod gazociąg. Jako przykład świadek wskazał konieczność uzgodnienia z pozwaną robót prowadzonych w okolicach gazociągu, a polegających na regulacji rzeki M. (k. 197). Ponadto z zeznań tego świadka wynika, że pozwana będzie musiała wykonać umocnienie gazociągu w okolicy rzeki S., ponieważ gazociąg umiejscowiony jest na terenach torfowych i poziom jego ułożenia podniósł się na 20cm pod dnem rzeki. W świetle zeznań B. S., zachodzi konieczność uzgadniania przez powoda z pozwaną wszelkich prac polegających na remoncie, przebudowie, czy odbudowie infrastruktury powoda na terenach, przez które przebiega gazociąg i w strefie jego oddziaływania (k. 197).

Z ustnych wyjaśnień biegłego K. B. wynika, że konieczne jest dokonywanie przeglądów sieci gazowej, co czasami polega na korzystaniu z bezzałogowego systemu latającego, jednak konieczne są także konserwacja i remonty, co wiąże się z potrzebą dojazdu ciężkim sprzętem do gazociągu (k. 342).

Dodatkowo należy podkreślić, że pełnomocnik pozwanego na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2017 r. wyjaśnił, że w razie awarii wyciąga się uszkodzony fragment rury albo dokonuje przewiertu i wiąże się to z koniecznością wejścia na teren przyległy do gazociągu (k. 342). Dodatkowo należy zauważyć, że w odniesieniu do innych gazociągów, nie objętych przedmiotowym postępowaniem, pozwany w aneksach z 2017 r. do umów zawartych z powodem zaakceptował obszar stref ochronnych w przypadku gazociągów znajdujących się pod wodami powoda i fakt naliczania opłat za te strefy (k. 361-368).

Na etapie postępowania apelacyjnego kwestią sporną pozostawała interpretacja przepisów rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami z dnia 18 stycznia 2006 r. (Dz. U. nr 13, poz. 90). Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 6 lit. a tego rozporządzenia, opłata roczna za użytkowanie 1 m² gruntu niezbędnego do prowadzenia działalności związanej z infrastrukturą przemysłową, przeznaczonego pod ujęcia wody, pompownie, urządzenia służące do odprowadzania wód i ścieków, rurociągi, kable energetyczne oraz fundamenty innych urządzeń prowadzonych przez wody - wynosi 12,19 zł. Zgodnie z § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia regulację z ust. 1 stosuje się do gruntu pokrytego wodą, znajdującego się nad obiektami, o których mowa w ust. 1, jeżeli odrębnymi przepisami są określone strefy ochronne nad tymi obiektami, które powodują

ograniczenia w użytkowaniu gruntu pokrytego wodami, a są niezbędne do ich prawidłowego funkcjonowania. Rozporządzenie te miało zastosowanie do opłat żądanych przez powoda w całym okresie objętym pozwem.

W rozporządzeniu Ministra Gospodarki w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie z dnia 26 kwietnia 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 640) określono strefy ochronne sieci gazowych. Za „gazociąg” uznano: rurociąg wraz z wyposażeniem, ułożony na zewnątrz stacji gazowych, obiektów wydobywających, wytwarzających, magazynujących lub użytkujących gaz ziemny, służący do transportu gazu ziemnego (§ 2 ust. 6 ww. rozporządzenia). Jednocześnie w § 8 ust. 1 pkt 3 tego rozporządzenia dopuszczono lokalizowanie gazociągów na terenach pokrytych wodami powierzchniowymi, a w § 10 uregulowano strefy kontrolowane. Zgodnie z § 10 ust. 1 cytowanego rozporządzenia dla gazociągów należy wyznaczyć na okres ich użytkowania strefy kontrolowane. Zgodnie z § 10 ust. 2 w strefach kontrolowanych należy kontrolować wszelkie działania, które mogłyby spowodować uszkodzenie gazociągu lub mieć inny negatywny wpływ na jego użytkowanie i funkcjonowanie. W myśl § 10 ust. 3 w strefach kontrolowanych nie należy wznosić obiektów budowlanych, urządzać stałych składów i magazynów oraz podejmować działań mogących spowodować uszkodzenia gazociągu podczas jego użytkowania. W myśl § 10 ust. 4 wszelkie prace w strefach kontrolowanych mogą być prowadzone tylko po wcześniejszym uzgodnieniu sposobu ich wykonania z właściwym operatorem sieci gazowej. Zgodnie z § 10 ust. 6 pkt 3, szerokość stref kontrolowanych, o których mowa w ust. 1, powinna wynosić dla gazociągów o maksymalnym ciśnieniu roboczym (MOP) powyżej 1,6 MPa oraz o średnicy: a) do DN 150 włącznie – 4,0 m, b) powyżej DN 150 do DN 300 włącznie – 6,0 m.

Powyższe rozporządzenie zastąpiło wcześniej obowiązujące rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe z dnia 30 lipca 2001 r. (Dz. U. nr 97, poz. 1055), które we wskazanych powyżej kwestiach wprowadzało zbliżoną treść. Rozporządzenie to dopuszczało lokalizowanie gazociągów pod powierzchnią ziemi, pod dnem cieków i akwenów (§ 8 ust. 1 pkt 3), nakładało obowiązek wyznaczania stref kontrolnych dla takich gazociągów (§ 9 ust. 2), przy czym szerokość stref kontrolnych ustalona została dla gazociągów podwyższonego średniego ciśnienia i gazociągów wysokiego ciśnienia, o średnicy nominalnej oznaczonej symbolem „DN” - do DN 150 włącznie 4 m, a powyżej DN 150 do DN 300 włącznie – 6 m (§ 9 ust. 6 pkt 1 a) i b), w których ograniczone były uprawnienia właściciela gruntu oraz na którą rozciągały się obowiązki operatora sieci (§ 9 ust. 3-5).

Wobec powyższego niewątpliwym było, że powód mógł skutecznie domagać się od pozwanego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie w latach 2012-2014 z jego nieruchomości przez operatora sieci gazowej w wysokości wskazanej w § 2 ust. 1 pkt 6 lit. a ww. w zw. z ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami. Wysokość tego wynagrodzenia (tj. opłaty rocznej) powinna zostać ustalona stosownie do § 3 cytowanego rozporządzenia RM, zgodnie z którym wysokość opłaty rocznej za użytkowanie gruntów pokrytych wodami ustala się jako iloczyn stawki opłaty rocznej, o której mowa w § 2, i powierzchni użytkowanych gruntów wyrażonej w m², w zaokrągleniu do 1 m². Jednocześnie przy braku definicji „użytkowanego gruntu” w tym akcie prawnym, należało uwzględnić § 2 tego rozporządzenia, przyjmując za podstawę wyliczeń strefy ochronne dla gazociągu pozwanego, które powodują ograniczenia w użytkowaniu gruntu pokrytego wodami, a są niezbędne do ich prawidłowego funkcjonowania.

W ocenie Sądu Okręgowego zasadne było w tej kwestii odwołanie się do orzecznictwa SN dotyczącego stref ochronnych czy kontrolowanych w przypadku służebności przesyłu, bowiem to, w jakim zakresie bowiem operator urządzeń gazowych korzysta z własnej infrastruktury technicznej, posadowionej na gruncie osoby trzeciej, odpowiada w zasadzie treści służebności przesyłu. W orzecznictwie akcentuje się, że przedmiotem obciążenia służebnością przesyłu w przypadku urządzeń do przesyłu gazu, jest także grunt, będący strefą kontrolowaną w rozumieniu § 10 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie, bowiem treścią przesyłu objęte są także ograniczenia wobec właściciela nieruchomości wynikające z przepisów wymienionego rozporządzenia (por. postanowienie SN z 12 października 2017 r. IV CSK 724/16). Korzystanie z nieruchomości w zakresie służebności przesyłu obejmuje także strefę ochronną, określoną w przepisach powołanego rozporządzenia (por. wyrok SN z 14 listopada 2013 r., II CSK 69/13). W orzecznictwie SN podkreśla się także, że przedmiotem obciążenia służebnością jest także grunt, na który rozciąga

się – w zależności od rodzaju służebności - strefa ochronna lub kontrolowana, a zatem do treści służebności przesyłu wchodzi także ograniczenia w stosunku do właściciela nieruchomości na tym obszarze, a wyznaczenie strefy ochronnej nie jest ograniczeniem hipotetycznym, a rzeczywistym w stosunku do właściciela nieruchomości, który na wydzielonym i ściśle oznaczonym obszarze nieruchomości jest zobowiązany do znoszenia tego obciążenia, dlatego też jego zakres jest uwzględniany w przyznawanym na rzecz właścicieli wynagrodzeniu (por. postanowienie SN z 29 stycznia 2019 r., V CSK 310/18; postanowienie SN z 6 września 2018 r., V CSK 437/17).

Uwzględniając powyższe poglądy SN oraz powołane powyżej regulacje prawne, Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości powoda przez pozwanego w związku z gazociągiem umieszczonym pod wodami na gruntach powoda nie powinno być ustalane wyłącznie w oparciu o powierzchnię faktycznie zajęta przez rurociąg. Nie można było pominąć kwestii stref kontrolowanych narzuconych powołanymi powyżej przepisami.

W opinii uzupełniającej biegłego (w wariantcie drugim) powierzchnię użytkowanego gruntu określono w zależności od średnicy gazociągu na szerokość 4 lub 6 m wokół rurociągu, co odpowiadało przepisom rozporządzenia MG, określających strefę kontrolowaną. Niewątpliwym przy tym było, że w tej strefie prawa właściciela nieruchomości są ograniczone. Jednocześnie w ocenie Sądu Okręgowego tak wyznaczona strefa jest niezbędna do prawidłowej eksploatacji gazociągu przez Operatora. Zakres korzystania z gruntu przez pozwanego nie ogranicza się bowiem tylko do tej jego części, na której leży gazociąg, czy też obszaru w wodzie, który zajmuje. Nie można zapominać, że zachodzi konieczność prowadzenia okresowych kontroli stanu infrastruktury oraz prac konserwacyjnych lub naprawczych. Niejednokrotnie wiążą się one z potrzebą wejścia na teren przylegający do gazociągu. Ponadto, jak wyjaśnił pełnomocnik pozwanego, w razie awarii konieczne są przewiertki albo wyciągnięcie i wymiana części rury, co także wiąże się z wstępem na teren przylegający do gazociągu. Nie ulega wątpliwości, że pozwany operator korzysta z nieruchomości powoda także w części odpowiadającej strefie kontrolowanej, wyznaczonej wokół gazociągu na podstawie rozporządzenia MG.

Dodatkowo należy wskazać, że sam pozwany opracował procedurę (...), „Warunki techniczne eksploatacji sieci przesyłowej”, przyjmując szerokość pasa eksploatacyjnego dla gazociągu o średnicy DN 150 wynosi 4 metrów (po 2 m na stronę od osi gazociągu), a dla gazociągu o średnicy powyżej DN 150 - 6 metrów (po 3 m na stronę od osi gazociągu). Skoro sam przedsiębiorca, korzystający z infrastruktury przesyłowej, określił w dany sposób powierzchnię niezbędną do realizacji własnych działań, to nie można było mieć wątpliwości, że właśnie w tym zakresie pozwany korzysta z nieruchomości powoda.

Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji pozwanego, zgodnie z którą w przypadku gruntów pokrytych wodami czynności eksploatacyjne ograniczają się de facto do sprawdzenia przez nurków czy gazociąg nie wykazuje żadnych pęknięć, a pasy eksploatacyjne nie są niezbędne go prawidłowego funkcjonowania gazociągów, ani do prowadzenia działalności przez pozwanego. Jak wyjaśniono powyżej, w razie kontroli lub awarii – które niewątpliwie zachodzą cyklicznie – konieczna jest ingerencja Operatora w obszar przekraczający teren faktycznie zajmowany przez rurociąg.

Ubocznie należy zauważyć, że w umowach łączących powoda z poprzednim Operatorem, opłaty były ustalane przy uwzględnieniu stref kontrolowanych wyznaczonych rozporządzeniem MG. Skoro zatem poprzedni Operator ((...)) uznawał, że dana szerokość pasa wokół gazociągu jest niezbędna do korzystania z rurociągu przez użytkującego go przedsiębiorcę, to wobec braku zmiany w zakresie sposobu wykorzystania gruntów przez właściciela gazociągu, trudno uznać za chociażby prawdopodobne, że obszar ten uległ ograniczeniu.

W związku z powyższym, Sąd Rejonowy prawidłowo wyliczył wynagrodzenie należne powodowi za bezumowne korzystanie przez pozwanego z gruntów powoda w okresie objętym powództwem w niniejszej sprawie.

Brak było również podstaw do korygowania rozstrzygnięcia o kosztach procesu w zaskarżonym wyroku. Sąd Rejonowy prawidłowo rozdzielił koszty procesu, stosownie do wyniku sprawy, w oparciu o art. 100 zd. 1 k.p.c. Powód wygrał proces w około 83%, co uzasadniało obciążenie kosztami procesu pozwanego w 83%, a powoda w 17%. Brak było podstaw do obciążenia stron kosztami po połowie. Argumentacja apelującego odwołująca się do złożenia propozycji

ugodowej nie zasługiwała na uwzględnienie. W piśmie z dnia 26 marca 2014 r. pozwany zaproponował zawarcie ugody, która polegała na zawarciu umowy użytkowania przedmiotowych gruntów, ale wyłącznie w zakresie faktycznie zajętych przez gazociąg. Propozycja ta była sprzeczna z konsekwentnym stanowiskiem powoda o konieczności wyliczenia wynagrodzenia z uwzględnieniem stref kontrolowanych. Stąd brak było podstaw do obciążenia powoda kosztami procesu w 1/2 części, jako konsekwencji odrzucenia przez niego propozycji ugody. Propozycja ta nie była dla powoda korzystna i miał prawo domagać się kontynuowania postępowania.

Z tych wszystkich przyczyn, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego jako bezzasadną.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., obciążając nimi pozwanego jako stronę przegrywającą. Na tym etapie postępowania powód poniósł koszty zastępstwa procesowego - wynagrodzenie reprezentującego go radcy prawnego, którego wysokość ustalono na 1.800 zł (zgodnie z § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 265)

Alina Szymanowska Ryszard Małecki Katarzyna Sokólska